

УДК 332

Державна підтримка соціально-економічного становища молоді як однієї з категорій економічно активного населення

Станіславчук Н.О.

аспірант,

викладач кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

У статті розглянуто соціально-економічне становище молоді, визначено основні проблеми молоді як однієї з категорій економічно активного населення в Україні. Проаналізовано вітчизняну політику з реалізації молодіжної підтримки. Узагальнено світовий досвід соціально-економічного захисту молоді. Запропоновано шляхи удосконалення державної системи соціально-економічної підтримки молоді.

Ключові слова: державна молодіжна політика, фінансове забезпечення, молодіжне безробіття, доступне житло, кредитування, економічно активне населення.

Станіславчук Н.А. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОЛОЖЕНИЯ МОЛОДЕЖИ КАК ОДНОЙ ИЗ КАТЕГОРИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИ АКТИВНОГО НАСЕЛЕНИЯ

В статье рассмотрено социально-экономическое положение молодежи, определены основные проблемы молодежи как одной из категорий экономически активного населения в Украине. Проанализирована отечественная политика по реализации молодежной поддержки. Обобщен мировой опыт социально-экономической защиты молодежи. Предложены пути совершенствования государственной системы социально-экономической поддержки молодежи.

Ключевые слова: государственная молодежная политика, финансовое обеспечение, молодежная безработица, доступное жилье, кредитование, экономически активное население.

Stanislavchuk N.O. STATE-OWNED SUPPORT SOCIO-ECONOMIC SITUATION OF YOUTH AS ONE OF THE CLASSES OF THE ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION

The article considers the socio-economic situation of young people, identifies the main problems of youth as one of the categories of economically active population in Ukraine. The author of the article is an anthology of the meeting of the youth in the field of youthful adherence. A review of foreign experience of social and economic protection of young people has been carried out. The ways of improving the state system of social and economic support of youth are suggested.

Keywords: state youth policy, financial security, youth unemployment, affordable housing, lending, economically active population.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Молоде покоління є потенціалом соціально-економічного відродження України, тому актуальним є аналіз реалізації державної молодіжної політики, збільшення фінансового забезпечення, пошуку нових джерел фінансування видатків на молодіжні програми та заходи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням реалізації державної підтримки соціально-економічного становища молоді та фінансування державної молодіжної політики присвячені роботи багатьох науковців, таких як, зокрема, М.П. Бублій, Т.Й. Буда, М.Ф. Головатий, І.В. Палій, Н.В. Подобєд, І.В.Ткачук, Ю.Г. Рубан, Б.Г. Савченко, В.В. Цветков, О.О. Яременко, П.О. Шестопапов.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні законодавче поле щодо підтримки молоді майже сформовано, але, на жаль, не виконується повною мірою. Для забезпечення умови соціального, життєвого старту молоді в питаннях праці, створення і зміцнення сім'ї, забезпечення охорони здоров'я бракує проектів, цільових програм. На регіональному рівні молодіжна політика має незначне фінансове забезпечення, не вистачає кваліфікованих фахівців в цій галузі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є огляд сучасних проблем української молоді, аналіз державної підтримки та світового досвіду соціально-економічного захисту молоді, пропонування

шляхів удосконалення державної молодіжної політики, спрямованої на подолання кризових явищ у цій сфері.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких завдань:

- 1) аналіз становища молоді України як економічно активного населення;
- 2) характеристика державної молодіжної політики;
- 3) дослідження та узагальнення світового досвіду реалізації молодіжної підтримки;
- 4) виявлення особливостей формування та розвитку молодіжного сектору ринку праці України;
- 5) аналіз сучасних тенденцій молодіжного житлового кредитування;
- 6) розробка шляхів удосконалення системи соціально-економічної підтримки молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодіжна політика в Україні формувалась упродовж років незалежності в Україні та є системою заходів організаційно-управлінського, правового, фінансово-економічного, освітнього, інформаційного характеру, спрямованих на покращення життєдіяльності молодого покоління.

Згідно з даними Всеукраїнського соціологічного дослідження «Цінності української молоді», проведеного Центром незалежних соціологічних досліджень «ОМЕГА» у 2016 р., основними проблемами, які турбують молодь, є стан економіки в країні (63,3%), загальне падіння рівня життя населення (60,0%), проблема працевлаштування (52,0%), корупція та некомпетентність влади (50,5%), а також військові дії на Сході України (49,2%) [1].

Ставлення держави до молодіжної політики відображається в настроях молоді. Згідно з дослідженнями у 2016 р. 62,7% молодих українців віком від 14 до 24 років не відчували підтримки з боку держави. Найістотнішу підтримку з боку держави відчувала молодь столиці України та Західного регіону, а також особи віком 20–24 років (табл. 1).

42,4% молоді вважають, що сама молодь має вирішувати молодіжні проблеми в країні. Також молоді люди вважають, що громадські молодіжні об'єднання (19,7%) та центральні й місцеві органи виконавчої влади (8,8%) можуть бути корисними у вирішенні проблем молоді [1, с. 82].

Реалізація політики з підтримки молоді здійснюється через Міністерства молоді та спорту та фінансування державних програм. В 2017 р. річний бюджет фінансування програм Міністерства молоді та спорту сягнув

позначки у 2 млрд. грн. За останні 2 роки бюджетне фінансування заходів державної політики, які здійснює відомство, зросло удвічі. На здійснення заходів державної політики у молодіжній сфері та національно-патріотичного виховання передбачено 27,5 млн. грн. [2].

В економічно розвинених європейських країн метою молодіжної політики є сприяння безконфліктній інтеграції молоді як повноцінної свідомої особи в суспільство, а саме здобуття освіти, опанування професійними навичками, засвоєння своїх права та обов'язків, суспільне та етичне виховання.

Німецька система молодіжної політики визнається однією з найдорожчих та найкращих в Європі. До 60% витрат на реалізацію молодіжних програм в Німеччині припадає на комунальний рівень (близько 10% комунального бюджету), а 35% – на земельний. Це дає змогу надавати допомогу молодим людям більш адресно, з урахуванням локальних і регіональних соціально-економічних реалій і потреб [3, с. 126].

У Великій Британії створені і діють молодіжні служби, які планують свою діяльність, визначаючи потреби молоді кожної конкретної громади шляхом проведення локальних соціально-економічних досліджень індивідуальних бесід з молоддю, а також розробляються програми для молоді.

В західних країнах ефективним механізмом реалізації молодіжної політики є довгострокові стратегії розвитку, середньострокові та короткострокові молодіжні програми. Під час реалізації молодіжних програм акцент робиться на зусиллях місцевих органів влади, які більше наближені до конкретних споживачів і враховують особливості конкретної території, де реалізується молодіжна політика.

Ресурсне забезпечення є істотним для провадження молодіжної політики. Практично всі країни зіштовхнулися з необхідністю збільшення кількості фінансових ресурсів на реалізацію молодіжної політики. Зі світового досвіду уряди країн найчастіше використовують такі фінансово-економічні заходи: бюджетне фінансування; гранти, кредити, субсидії для молоді; податкові пільги; добровільні майнові внески фізичних і юридичних осіб; виділення соціальних засобів для приватних підприємств. Окрім того, все більшого значення набувають позабюджетні і додаткові джерела фінансування міжнародних організацій, таких як, зокрема, Рада Європи, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй,

Всесвітня організація охорони здоров'я, Європейська асоціація молодіжної інформації і консультування.

На думку більшості опитаної молоді, підвищення розмірів допомоги на дітей (63,5%) і надання молодим сім'ям кредитів на будівництво та придбання житла (56,1%) є найнеобхіднішими заходами з боку держави задля допомоги молодим сім'ям. Крім того, молодь вважає, що держава повинна розширити та покращити роботу мереж дошкільних закладів (31,3%), надавати разову матеріальну допомогу малозабезпеченим сім'ям (24,2%), а також земельні ділянки і кредити для ведення особистого господарства (20,9%), кредити на придбання предметів довготривалого використання (20,7%), а також скорочувати робочий день або робочий тиждень батькам (20,6%) (табл. 2).

Важливим показником життєвого рівня молодих сімей є стан забезпечення належними умовами проживання. В Україні діє Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву. За звітні роки його діяльності на початок 2016 р. ним було надано 10 450 пільгових довготермінових кредитів, зокрема 861,357 млн. грн. за рахунок коштів державного бюджету і 393,889 млн. грн. за рахунок коштів місцевих бюджетів [4].

У 2017 р. Кабінет Міністрів України збільшив статутний капітал Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву на 28 млн. грн. Крім того, на пільгові житлові кредити місцевими бюджетами всіх рівнів у цьому році передбачено ще 101,9 млн. [5].

У Європі на соціальні житлові програми виділяються значні кошти: від 0,1–0,3 ВВП в Італії та Греції до 1,2–1,4% у Фінляндії, Данії та Австрії [6].

Для забезпечення доступним житлом у Західній Європі, Азії та Америці діє чимало житлових програм, які є частиною ширших програм розвитку будівельної галузі. В багатьох країнах паралельно діють як програми доступного житла, спрямовані на ширші верстви населення, так і програми соціального житла, спрямовані на малозабезпечені та соціально вразливі категорії громадян.

Під час вивчення цієї проблеми привертає увагу насамперед американська схема будівництва доступного житла, яка характеризується регульованим урядом США іпотечним кредитуванням. Соціальні програми зводяться до пільгового кредитування соціально вразливих груп населення. Іпотечні кредити, видані на первинному ринку, сек'юритизуються на вторинному шляхом випуску іпотечних боргових цінних паперів.

Таблиця 1

Розподіл відповідей на питання «Чи відчуваєте Ви особисто будь-яку підтримку молоді з боку держави?»,%

	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід	Київ
Ні	63,7	77,6	57,8	52,0	70,6	54,7
Дуже незначну	24,9	15,1	34,3	20,9	32,0	29,1
Важко відповісти	7,0	5,3	4,9	5,2	7,8	9,3
Так, істотну	4,5	2,0	3,1	3,3	8,2	7,0

Джерело: [1, с. 81]

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання «Які види допомоги молодій сім'ї з боку держави Ви вважаєте найбільш необхідними?»,%

Підвищення розмірів допомоги на дітей	63,5
Надання молодим сім'ям кредитів на будівництво, на придбання житла	56,1
Розширення та покращення роботи мережі дошкільних закладів	31,3
Разова матеріальна допомога малозабезпеченим сім'ям	24,2
Надання земельних ділянок і кредитів для ведення особистого господарства	20,9
Надання кредитів на придбання предметів довготривалого використання	20,7
Скорочення робочого дня або робочого тижня батькам	20,6
Інше (допомога з пошуком роботи, покращення медичної допомоги для дітей, психологічний супровід)	0,6
Важко відповісти	8,3

Джерело: [1, с. 19]

На вторинному ринку частка іпотечних цінних паперів держави складає 90%. Кредити в США отримуються на термін від 3 до 30 років на 70% вартості нерухомості. Процентна ставка коливається від 2,5% до 8%.

У Великій Британії значна частина британської молоді розв'язує свої житлові проблеми шляхом покупки першого житла в межах Національної програми доступного житла державних житлових асоціацій.

У Франції державна підтримка будівництва й придбання громадянами (зокрема, молодими, які не є окремою пільговою категорією) житла здійснюється у формі державних іпотечних житлових кредитів (такі кредити надаються домогосподарствам з низьким рівнем доходів, держава встановлює максимальну відсоткову ставку, компенсуючи кредиторі різницю між нею і ринковою ставкою); іпотечних кредитів із нульовою відсотковою ставкою (надаються тільки домогосподарствам, які протягом двох останніх років не мали власного житла й дохід яких нижчий від встановленого значення). Крім пільгових кредитів, передбачено субсидії на поліпшення власного житла, яка може сягати 20% вартості поліпшення (до 2 тис. євро), та податкові пільги у вигляді зменшення ПДВ та різних податкових відрахувань.

В сучасних умовах вирішення житлової проблеми на підставі підвищення доступності житла для більшої частини населення та збільшення частки власників житла є найважливішим соціально-економічним завданням України.

Молоде населення є найперспективнішим ресурсом на ринку праці, носієм найновіших знань досягнень науки і техніки, генератором новаторських та креативних ідей. Для кожної країни надзвичайно велике значення має рівень зайнятості молоді як економічно активного населення.

Із загальної кількості безробітних 1,3 млн. осіб, або 78,5%, раніше працювали, а інші 0,4 млн. осіб шукали роботу вперше та не мали досвіду роботи. До останньої категорії переважно належала молодь, яка була непрацевлаштована після закінчення навчальних закладів. Зокрема, серед таких безробітних у 2016 р. частка осіб віком 15–24 роки складала 83,0%, у віці 25–29 років – 13,6% [7, с. 8].

Найвищий рівень безробіття (за методологією МОП) спостерігався серед молоді віком 15–24 роки, а саме 23%, віком 25–29 роки – 11,7%, а найнижчий – серед осіб віком 30–34 роки, а саме 8,9%.

Молодіжне безробіття та відсутність доступного житла є основною проблемою молоді. На сприяння продуктивній зайнятості молодих громадян спрямований Закон України «Про зайнятість населення», який вступив в силу з 1 січня 2013 р. Відповідно до Закону молодь має додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню: підприємствам, установам та організаціям з чисельністю штатних працівників понад 20 осіб встановлюється квота у розмірі 5 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік; державна підтримка молодих спеціалістів, які працевлаштовуються на селі; передбачено стажування студентів вищих, учнів професійно-технічних навчальних закладів у роботодавців з відкриттям трудової книжки [8].

Результативною формою сприяння зайнятості молоді є розвиток підприємницької діяльності. Серед молоді, що проживає у місті, особи, які займалися підприємницькою діяльністю, складають 1,5%, у сільській місцевості – 1,3% [1].

Міжнародна практика регулювання ринку робочої сили володіє значним арсеналом заходів, що використовуються залежно від рівня економічного розвитку країни і цілей економічної політики, які можуть та мають бути використані в процесі реформування економіки в нашій країні.

Аналізуючи досвід вирішення проблем зайнятості молоді в Польщі, слід відзначити, що у цій країні дуже активно діють організації роботодавців, такі як Конфедерація польських роботодавців, Польська конфедерація приватних роботодавців, Business Centre Club, селянські профспілки. Представники даних організацій беруть активну участь у законодавчо-правовій сфері щодо діяльності підприємств, податкового ринку й ринку праці та сприяють підтримці молоді на відповідних сегментах ринку праці.

У Великобританії особлива увага приділяється стимулюванню самозайнятості населення, стимулюванню розвитку малого і середнього бізнесу. За підтримки муніципальних властей безробітні можуть заснувати власний бізнес або у вигляді мікрофірм (традиційних приватних малих підприємств, які обслуговують місцевий ринок), або у вигляді підприємств третього сектору (підприємств кооперативного типу, створених особами місцевої общини за допомогою або фондів взаємодопомоги, або пожертв неурядових організацій) [9, с. 163].

Як засвідчує досвід Франції, 1/4 усіх фірм, що утворилися за останні роки, фінансувалися за рахунок коштів державного страхування з безробіття [9, с. 162]. Тому доцільним в Україні є започаткування виплат молодим безробітним усієї суми дотації з безробіття за максимальний термін за умови відкриття ними власної справи, що сприяло б створенню нових робочих місць.

Актуальною для молодих українських підприємців є проблема належного кредитування з боку держави. З огляду на зарубіжний досвід, де молодий підприємець має можливість розпочати власний бізнес за підтримки з боку держави, слід сказати, що в Україні цього бракує.

Молодіжне безробіття сьогодні є проблемою України, яка потребує негайного вирішення з вивченням та запозиченням досвіду інших країн, впровадженням сумісних зусиль з боку державних органів та громадських організацій у боротьбі з цими суспільними явищами.

Висновки з цього дослідження. Подальший розвиток України найбільшою мірою залежить від забезпечення гідних умов для життєдіяльності молоді. Отже, в умовах модернізації економіки, інноваційних технологій, зростаючих вимог до людського капіталу державна молодіжна політика повинна стати інструментом розвитку й перетворення, прогресу країни. Першочерговими завданнями держави є створення сприятливого бізнес-клімату, сприяння започаткуванню власної справи, підтримка підприємницьких ініціатив молоді шляхом пільгового державного кредитування, запровадження ефективних механізмів партнерства та взаємодії з громадськими і благодійними організаціями, державне методичне та фінансове сприяння діяльності молодіжним організаціям, залучення коштів місцевих бюджетів та позабюджетних коштів для фінансування молодіжних програм, стимулювання нових механізмів та пошук нових джерел фінансування реалізації молодіжного напрямку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціологічне дослідження «Цінності української молоді» (повний звіт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/media/2016/11/03/23/Zvit_doslidjennya_2016.pdf.
2. Розподіл видатків держбюджету на 2017 р. / Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/29163>.
3. Подобед Н.В. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики та можливості його застосування в Україні / Н.В. Подобед // Економіка та держава. – 2011 – № 9. – С. 125–127. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/37.pdf.
4. Динаміка розвитку молодіжного житлового кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.molod-kredit.gov.ua/cms/pilgoviy-kredit/statistika.html>.
5. Кабінет Міністрів збільшив статутний капітал Держмолодьжитла [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.molod-kredit.gov.ua/news/novini/kabinet-ministriv-zbilshiv-statutniy-kapital-derjmolodjitla.html>.
6. Програми доступного житла: європейський досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.molod-kredit.gov.ua/news/npart/programi-dostupnogo-jitla-evropeyskiy-dosvid.html>.
7. Ринок праці у 2016 р. : доповідь / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
8. Про зайнятість населення : Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 24. – Ст. 243. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
9. Буда Т.Й. Запозичення позитивного світового досвіду вирішення проблем зайнятості молоді в Україні / Т.Й. Буда // Інноваційна економіка – 2013. – № 4. – С. 161–165.
10. Шестопапов П.О. Зарубіжний досвід державної політики у сфері іпотечного кредитування молодіжного житлового будівництва / П.О. Шестопапов // Вісник Національної академії державного управління. – С. 323–332. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-2-41.pdf>.
11. Бублій М.П. Соціальний захист молоді як однієї з категорій економічно активного населення / М.П. Бублій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/03.pdf>.